

РОЗДІЛ 2. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ (З ГАЛУЗЕЙ ЗНАНЬ)

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В СТАРШОКЛАСНИКІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ (ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ)

METHODOLOGY OF HIGH SCHOOL STUDENTS' COMMUNICATIVE COMPETENCE BUILDING WITH THE USE OF MULTIMEDIA TEACHING MEANS OF EDUCATION (VIDEOS)

У статті показана необхідність формування комунікативної компетентності в старшокласників із використанням мультимедійних засобів навчання (відеоматеріалів) у сучасних умовах. Наголошено, що нині актуальності набуває міжкультурна комунікація у сфері повсякденного спілкування – знання моделей спілкування, культурних стереотипів, ціннісних орієнтирів, образів і символів культури. Використання відеоресурсів розглядається як ефективний спосіб створення автентичного мовного середовища, в якому відбувається залучення учнів до іноземної культури з урахуванням особливостей рідної культури. Мало того, використання відеозаписів на уроках сприяє індивідуалізації вчення та розвитку вмотивованості мовної діяльності школярів. Під час використання відеофільмів на уроках іноземної мови розвиваються два види мотивації: самомотивація, коли фільм цікавий сам по собі, і мотивація, яка досягається показом учню, що він може зрозуміти мову, яка вивчається. Це приносить задоволення та додає віри у свої сили й бажання подальшого самовдосконалення. Викладено різні особливості й підходи використання відеоматеріалів у процесі навчання іноземної мови. Зазначено, що застосування медіаресурсів у процесі навчання досить ефективно, але за умов доцільності й раціональності. У результаті проведеного дослідження було встановлено, що використання такого виду технічних засобів навчання, як автентичні художні відеофільми, в навчальному процесі дає такі переваги: створення позитивної мотивації учіння, моделювання іноземного середовища; проведення навчання на основі природного звукового мовлення із зображенням екстралінгвістичних рис і способів реалізації. Відеоматеріал дозволяє окрім завдань на розуміння давати учням задачі на трактування міміки й жестів, на розпізнавання стилю взаємин для того, щоб у реальній ситуації вони не робили грубих помилок в процесі спілкування з представниками країни мови, що вивчається. Визначено етапи організації відеоуроку, наведено приклади видів діяльності на уроках із використанням відеоматеріалів. Доведено, що відеоматеріали являють собою зразки автентичного мовленнєвого спілкування, створюють атмосферу реальної мовленнєвої комунікації, роблять процес засвоєння іноземного матеріалу живішим, цікавішим, проблемним, переконливим, емоційним.

Ключові слова: комунікативна компетентність, іноземна мова, підхід до навчання,

міжкультурна комунікація, мультимедійні засоби навчання, відеоматеріали.

The article shows the need for high school students' communicative competence building with the use of multimedia teaching means of education (videos) in the current context. It is emphasized that nowadays intercultural communication becomes relevant in the field of everyday communication – knowledge of communication models, cultural stereotypes, values, images and symbols of culture. The use of videos is seen as an effective way to create an authentic language environment in which students are involved in the foreign language culture, taking into account the peculiarities of native culture. Moreover, the use of videos on the lessons contributes to the individualization of learning and the development of motivation of students' language activities. When using videos in the foreign language lessons, two types of motivation are developed: self-motivation, when the film is interesting in itself, and motivation, which is achieved by showing the student that he can understand the language being learned. It brings satisfaction and puts faith in their strength and desire for further self-improvement. Different features and approaches of using video footage in the process of learning a foreign language are highlighted. It is noted that the use of media resources in the educational process is quite effective, but on condition of feasibility and rationality. As a result of the study it has been found that the use of such technical means of teaching as authentic feature films in the educational process has the following advantages: creating a positive motivation to learn, modelling a foreign linguistic environment; training on the basis of natural sound speech with the image of extralinguistic features and methods of implementation. In addition to comprehension tasks, the video footage allows students to interpret facial expressions and gestures, to recognize the style of relationships so that students do not make big mistakes in a real situation when communicating with representatives of the country of the language being studied. The phases of video lesson organization are determined, examples of activities on the lessons with the use of videos are given. It is proved that videos are examples of authentic speech communication, create an atmosphere of real speech communication, make the process of learning foreign language material more lively, interesting, problematic, convincing, emotional.

Key words: communicative competence, foreign language, approach to training, cross-cultural communication, multimedia materials, video footage.

УДК 811.111

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/43/1.6>

Білоус А.А.,

канд. філос. наук, доцент,
доцент кафедри філології і перекладу
Інституту права та сучасних технологій
Київського університету технологій
та дизайну

Постановка проблеми. З поширенням нових інформаційних технологій учителі отримали можливість використовувати різні медіаресурси для збагачення мовного середовища свого класу. Опанувати комунікативну компетентність англійської мови, не перебуваючи в країні мови, що вивчається, – справа вельми важка. Тому важливим завданням вчителя є створення реальних та уявних ситуацій спілкування на уроці іноземної мови з використанням для цього різних методів і прийомів роботи (рольових ігор, дискусій, творчих проєктів та іншого). Не менш важливим є завдання залучення школярів до культурних цінностей народу – носія мови. У таких цілях велике значення має використання автентичних матеріалів (малюнків, текстів, звукозаписів і тому подібного). Поряд із цим необхідно дати учням наочне уявлення про життя, традиції, мовні реалії англійських країн. Такій меті можуть служити навчальні відеофільми [2, с. 89–90].

Мало того, використання відеозаписів на уроках сприяє індивідуалізації вчення та розвитку вмотивованості мовної діяльності школярів. Під час використання відеофільмів на уроках іноземної мови розвиваються два види мотивації: самомотивація, коли фільм цікавий сам по собі, і мотивація, яка досягається показом учню, що він може зрозуміти мову, яка вивчається. Це приносить задоволення та додає віри у свої сили й бажання подальшого самовдосконалення [1, с. 20–25].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Особливості формування англійської комунікативної компетентності досліджувалися багатьма методистами впродовж багатьох років. Проте не можна стверджувати, що проблема формування міжкультурної комунікативної компетентності розв'язана повністю. Багато питань потребують подальшого всебічного вивчення, зокрема питання використання нових інформаційних технологій (далі – НІТ) у формуванні основ вищезгаданої компетенції в школярів. НІТ дозволяють створювати автентичне мовне середовище й відкривають нові можливості для міжкультурного спілкування, що дозволяє учням побачити практичну користь вивчення іноземної мови [8, с. 11].

Використання відео дуже ефективно під час формування комунікативної культури школярів, оскільки відеоматеріали не лише представляють учням живу мову носія мови, але й занурюють їх у ситуацію, в якій вони знайомляться з мовою міміки й жестів, стилем взаємин і реаліями країни мови, що вивчається. Відеоматеріал дозволяє окрім завдань на розуміння давати учням задачі на трактування міміки й жестів, на розпізнавання стилю взаємин для того, щоб у реальній ситуації вони не робили грубих помилок у процесі

спілкування з представниками країни мови, що вивчається [6, с. 36–38]. Відео на уроці представляє мову в живому контексті. Воно пов'язує урок із реальним світом і показує мову в дії. Це навчальний засіб, який суттєво доповнить арсенал вчителя. Відео допомагає, крім усього іншого, здолати культурний бар'єр під час вивчення іноземної мови [7].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте метод не набув достатнього поширення в загальноосвітній школі через ряд об'єктивних причин:

а) відсутність необхідного технічного оснащення в загальноосвітніх школах;

б) недостатня підготовка вчителів до роботи з новітніми інформаційними технологіями;

в) відсутність моделі викладання іноземної мови з використанням мультимедійних засобів навчання.

Приведені аргументи говорять про актуальність поставленої проблеми й обраної теми.

Формулювання цілей статті. Мета дослідження – практичне обґрунтування використання відеоресурсів у процесі формування основ міжкультурної комунікативної компетентності учнів старших класів загальноосвітньої школи.

Виклад основного матеріалу. Успішна участь особистості в суспільних процесах, задоволення власних практичних потреб значною мірою залежить від здатності до ефективної комунікації, у зв'язку із чим провідним компонентом у структурі загальної підготовки й розвитку особистості пріоритетною є проблема формування комунікативної компетентності.

Комунікативна компетентність передбачає володіння лінгвістичною компетентністю, знання відомостей про мову, наявність умінь співвідносити мовні засоби із завданнями й умовами спілкування, розуміння стосунків між комунікаторами, уміння організувати спілкування з урахуванням соціальних норм поведінки й комунікативної доцільності.

Будь-яка пізнавальна діяльність поряд з операційними компонентами (знання, уміння та навички) містить і мотиваційні (мотив, інтерес, відношення). Саме мотивація – головне джерело активності й спрямованості особи, унаслідок чого й виникає активність. Нині формування мотивації необхідне ще й із боку того факту, що більшість школярів починає вивчення іноземної мови з зацікавленістю та бажанням. Проте в багатьох із них таке бажання поступово зникає. У процесі навчання в школярів виникає ряд психологічних бар'єрів в галузі мотивації: відсутність віри в успіх, наявність підвищеної тривоги, напруженості перед виконанням непосильних завдань, низька самооцінка здібностей, неясність цілей використання іноземної мови в майбутньому професійному й особистому житті.

Отже, першочерговою умовою формування комунікативної компетентності, підвищення інтересу до предмета «іноземна мова» є формування мотивації – мотивації комунікативної. Практика доводить, що найдієвішим засобом стало включення діяльності з опанування іноземної мови в діяльність, що є провідною на такому етапі, тобто використання рольових, інтелектуальних ігор, ігор характеру змагання, які мають величезний вплив на психічний розвиток учнів.

Ще одним ефективним засобом формування комунікативної мотивації в учнів є наочність. Наочність має бути змістовною, мати смислове навантаження, відповідати віковим особливостям учнів. Мотиваційно-розвиваюча роль аудіовізуальних засобів інформації висуває їх на одне з перших місць серед технічних засобів навчання. Такі засоби стимулюють розвиток внутрішнього мовлення як основи мовленнєво-розумової діяльності, взаємопов'язують функціонування механізмів мовленнєвої діяльності, таких як мислення, сприймання, увага й пам'ять, підтримують інтерес, стимулюють іншомовну мовленнєву діяльність і створюють мотивацію. Використовуючи фрагменти відеозаписів і звукових записів, ми спонукаємо до дії зорові й слухові центри людини, які своєю чергою впливають на процес засвоєння та запам'ятовування матеріалу.

Застосування відеоматеріалів на уроках англійської мови може бути доречним у процесі вивчення будь-якої теми й під час роботи з будь-яким матеріалом – лексичним, граматичним, фонетичним – за умови грамотного й професійного підходу вчителя до організації такого уроку.

Під час підготовки заняття з використанням відео викладачеві слід уважно переглянути відеофрагмент і відібрати певний лексико-граматичний матеріал, який підлягає засвоєнню, а також розробити завдання для мовної та мовленнєвої практики учнів.

Залежно від характеру відеоматеріалу й навчальної мети визначається певна послідовність навчальних дій, а також специфічні для відео прийоми роботи. Найтипівшими для сучасної методики навчання іноземних мов із використанням відео слід вважати триетапний розподіл навчальних дій.

Перший етап (розуміння) передбачає загальне ознайомлення з відеофрагментом і виконання вправ, спрямованих на розуміння послідовності дій і причинно-наслідкових зв'язків.

Для того, щоб підготувати учнів до активного сприйняття відеофрагменту, доцільно запропонувати декілька завдань щодо місця дії та дійових осіб. Слід також показати учням задачі, які спрямовують їхню увагу на розуміння основного змісту фільму: визначити правильні й помилкові твердження, логічну послідовність основних подій, що

значно полегшить розуміння відеоматеріалу. Такі завдання можуть бути записані на дошці або роздані до перегляду відеофільму. Після перегляду відеофрагмента викладач перевіряє виконання вказаних завдань.

Другий етап (мовна практика) передбачає паузовий (за допомогою стоп-кадру) перегляд відеофрагмента з метою привернення уваги учнів до відібраних мовних одиниць, вживання яких коментується викладачем і закріплюється в процесі виконання комунікативних вправ.

Після виконання вправ необхідно записати мовні явища, що підлягають закріпленню, на дошці й у зошитах учнів для подальшого опрацювання вдома.

На третьому етапі (мовленнєва практика) основним завданням є стимулювання активної комунікативної діяльності учнів на основі ситуації відеофрагмента з використанням опрацьованого мовленнєвого матеріалу.

Перед третім переглядом відеофрагмента учням пропонується завдання простежити різні аспекти поведінки дійових осіб, соціально-культурні особливості ситуацій у порівнянні з аналогічними ситуаціями в нашій країні. Після перегляду фільму проводиться обговорення таких моментів. Розвитку усномовленнєвих умінь учнів сприяють такі ефективні види роботи, як драматизація та рольова гра. Якщо драматизація передбачає творче відтворення змісту відеофрагмента, то рольова гра стимулює учнів до висловлювання в подібній ситуації.

Робота з відеоматеріалом сприяє в основному розвитку навичок і вмінь аудіювання та говоріння. Слід також використовувати завдання, що допоможуть розвивати вміння письма. Учням можна запропонувати написати резюме (до 10 речень) змісту відеофрагмента, які читаються вголос. Традиційним є написання домашнього твору на основі переглянутого відеофрагмента.

Послідовність навчальних дій може бути змінена відповідно до частоти проведення відеозанять, характеру відеоматеріалу й рівня сформованості мовленнєвих навичок і вмінь учнів [5, с. 22–23].

Існує інший підхід до організації відеоуроку. Розглянемо його нижче.

Під час роботи з будь-яким текстом у методиці навчання іноземних мов прийнято виділяти три основні етапи: дотекстовий етап (pre-viewing), текстовий етап (while viewing), післятекстовий етап ((post) after-viewing).

I. Дотекстовий етап (pre-viewing).

Цілі етапу:

1) мотивувати учнів, налаштувати їх на виконання завдання, зробивши активними учасниками процесу учіння;

2) зняти можливі труднощі сприйняття тексту й підготувати до успішного виконання завдання.

Типи завдань:

1. *Різні варіанти передбачення змісту тексту, засновані на:*

- узагальненні раніше отриманих знань за темою;
- особливостях заголовка;
- побіжному перегляді частини фільму без звуку;
- списку нових слів із перекладом або дефініціями, що пред'являються до тексту;
- змісті питань або правильних / невірних тверджень.

2. *Короткий виклад учителем основного змісту тексту.*

Учитель може коротко передати основний сюжет відеофрагмента, пояснивши таким чином, що доведеться побачити. Якщо сюжет представляє інтерес для учнів, то такий вступ покликаний зацікавити слухачів, а значить, перша мета етапу може вважатися досягнутою. У своїй промові вчитель може передати основну ідею тексту простими й зрозумілими словами, а може й зберегти ряд важких для розуміння виразів. Головним у такому випадку є передбачення можливих труднощів мовного й соціокультурного характеру та їх зняття за допомогою різних прийомів, включаючи пояснення, тлумачення, переклад, співвідношення з раніше вивченим матеріалом і так далі. Очевидно, що для використання такого типу завдання вчителю необхідно мати певний рівень професійно-методичної та комунікативної компетентності.

Під час використання такого типу завдання слід пам'ятати про те, що сам текст вступу не є установкою на первинний перегляд, тому треба ясно й зрозуміло сформулювати завдання на час перегляду тексту, вибравши одне із завдань другого етапу, про які йтиметься нижче.

3. *Попереднє дослідження або проєктна робота.*

Переглядом відеоматеріалів можна завершувати цикл уроків за певною темою або проблемою. Учні заздалегідь отримують завдання на вивчення конкретного матеріалу, що логічно готує їх до перегляду відео. Попереднє читання текстів та обговорення проблем за тією ж тематикою (рідною або іноземною мовами) також сприяють підвищенню мотивації в ході перегляду відео за умови, що відеосюжет відкриває нові перспективи бачення теми, містить елемент новизни й непередбачуваності.

II. Текстовий етап (while viewing).

Мета етапу: забезпечити подальший розвиток мовної, мовленнєвої або соціокультурної компетентності учнів з урахуванням їхніх реальних можливостей іншомовного спілкування.

Типи завдань:

1. *Завдання на пошук мовної інформації.*

Такий тип вправ і завдань орієнтований на пошук, вичленення, фіксацію, трансформацію

певного мовного матеріалу: лексичного, граматичного, фонетичного. У такому випадку не стільки формулювання завдання, скільки зміст вправи забезпечує ту або іншу міру ефективності й виправданості виконання завдання. Формулювання завдань може звучати приблизно так:

Проглянете відеофрагмент і:

- підберіть англійські еквіваленти до таких українських слів і виразів;
- підберіть український еквівалент до таких англійських слів і виразів;
- заповніть пропуски в реченнях потрібними словами й виразами;
- запишіть всі прикметники, які вживалися у відеосюжеті з іменником «дорога» (всі дієслова, які вживалися з іменником «продукти» й так далі);
- запишіть дієслова з наданого нижче списку в тій граматичній формі, в якій вони були вживані в тексті.
- з якою інтонацією вимовлялося слово «дійсно» в тексті;
- з наведеного нижче списку синонімічних виразів відзначте ті, які (не) вживалися в тексті відео.

2. *Завдання на розвиток рецептивних умінь (на рівні виділення змістової та смислової інформації).*

На такому етапі роботи можуть використовуватися традиційні вправи, спрямовані на:

- 1) пошук правильних відповідей на запитання (запитання пропонуються до перегляду);
- 2) визначення вірних / невірних тверджень;
- 3) співвідношення розрізнених речень зі смисловими частинами тексту (план тексту й заголовки кожної частини пропонуються);
- 4) викладання частин тексту в логічній послідовності;
- 5) встановлення причинно-наслідкових зв'язків і так далі.

3. *Завдання, спрямовані на розвиток навичок говоріння.*

Такі прийоми роботи з відео спрямовані на розвиток умінь монологічного мовлення:

1) відсутність зображення за збереження звуку. Найчастіше в такому випадку використовуються установки на опис:

- передбачуваної зовнішності героїв та їх одягу;
- предметів, які могли знаходитися поруч;
- місця подій;
- характеру взаємин між персонажами й так далі;

2) завдання, спрямовані на прогнозування з використанням кнопки «ПАУЗА». У такому завданні учням пропонують висловити припущення про подальший хід подій, що нерозривно пов'язане з розвитком таких дискурсивних умінь, як визначення та встановлення логіко-смислових зв'язків тексту та їх прогрес;

3) завдання, спрямовані на відтворення побаченого у формі розповіді, повідомлення і так далі.

Ряд завдань може бути ефективно використаний для розвитку навичок діалогічного мовлення, наприклад, виключення звуку за умови збереження зображення з подальшим відтворенням передбачуваного тексту. Таку вправу навряд чи можна використовувати для відтворення текстів монологу, оскільки зміст монологу в такому випадку передбачити практично неможливо. Що ж стосується діалогу, то за наявності таких елементів мовленнєвої ситуації, як місце й час подій, партнери зі спілкування, їх невербальна поведінка, можна зробити певні припущення про зміст діалогу, особливо якщо ситуація досить стандартна (у магазині, в театрі, у лікаря і так далі).

4. Завдання, спрямовані на розвиток соціокультурних умінь.

Досить часто доводиться стикатися з розумінням соціокультурної компетентності в дуже вузькому сенсі, практично тотожної за значенням країнознавчим знанням. Безумовно, для того, щоб досягти необхідного й достатнього рівня соціокультурної компетентності, необхідно мати певний набір знань про країну, мова якої вивчається. Проте ще важливіше навчитися порівнювати різні культури світу, помічати в них культурно-специфічні особливості й знаходити загальнокультурні закономірності. Найважчим завданням для вчителя в плані формування соціокультурної компетентності представляється уміння навчити учнів інтерпретувати різні ситуації мовленнєвого й немовленнєвого характеру з боку культурних особливостей конкретної країни, уникаючи водночас формування помилкових стереотипів і не підпадаючи під вплив нав'язуваних суджень та уявлень.

Використання відео надає для цього прекрасну основу, проте було б наївно вважати, що без керуючої ролі вчителя та грамотної системи спеціально розроблених вправ такі уміння сформуються самі собою. Так, під час роботи з відеоматеріалами пропонується використовувати такий тип завдань, як встановлення міжкультурних зіставлень і розбіжностей. Тут вчителю важливо пам'ятати про те, що до тих пір, доки уміння порівнювати й зіставляти культурознавчо-марковану інформацію не будуть сформовані, необхідно продумувати систему опор, що спрямовують увагу учнів на вичленення, фіксацію та інтерпретацію потрібної інформації.

III. Післятекстовий етап (post / after-viewing).

Мета етапу: використовувати вихідний текст як основу й опору для розвитку продуктивних умінь в усному або писемному мовленні.

Обидва попередні етапи обов'язкові в умовах використання відеотексту як засобу розвитку комплексних комунікативних навичок та як засобу

контролю рецептивних навичок (аудіювання). Післятекстовий етап може бути відсутнім, якщо відеотекст використовується лише для розвитку й контролю рецептивних умінь.

Ті вправи, які можуть бути спрямованими на розвиток продуктивних умінь в усному мовленні, вже були частково названі вище. На післятекстовому етапі окрім перерахованих вправ можна використовувати:

– проєктну роботу, пов'язану з підготовкою аналогічних відеосюжетів самостійно (проведення відеоекскурсії містом / школою і так далі, відвідування шкільного концерту, розповідь про свою сім'ю і так далі);

– рольові ігри, в основу яких покладений сюжет або ситуації відеофільму. Водночас їх можна частково видозмінювати [4].

С.А. Валетко пропонує такі види діяльності на уроці з використанням відеоматеріалів.

У рамках етапу **while viewing**:

– **Prediction**. Відеосюжет програтиметься зі звуком і зображенням, але час від часу картинка зупиняється, і під час паузи учні намагаються передбачити, що персонажі скажуть або зроблять в наступному кадрі;

– **Jigsaw listening and viewing**. Клас ділиться на дві групи. Одна група виходить із класу, поки друга група дивиться епізод із вимкненим звуком. Перша група повертається, друга покидає кімнату. Епізод програтиметься знову, цього разу зі звуком, але без зображення. Потім групи об'єднуються, діляться на пари й обговорюють, що на екрані сталося та хто що сказав;

– **What are they thinking?** Вправа заснована на ідеї, що люди не завжди говорять те, що думають. Відео зупиняється на ключових моментах та учням пропонується передбачити, які справжні думки тих, хто говорить;

– **Character role-play**. Кожному учневі пропонується персонаж для вивчення. Дається настанова під час перегляду уважно поглянути, як зіграна роль. Потім учням пропонується зіграти по пам'яті свої ролі. Необов'язково відтворювати текст дослівно, потрібно лише грати відповідно до персонажа. Якщо вибраний сегмент дуже короткий, то можна вивчити ролі напам'ять. Потім звук вимикається, а учні озвучують своїх персонажів під час перегляду;

– **Character study**. Працюючи в групах, учні пишуть слова, які вони асоціюють із кожним із героїв сюжету й пояснюють, чому, на їхню думку, саме такі слова личать тому чи іншому персонажеві;

– **Deducing dialogue from pictures**. Вибирається сюжет, що складається з діалогу між двома людьми, на папері записується лише одна роль, замість іншої – пропуски, так званий *gapped dialogue*. Учні показують відеосюжет без звуку.

Потім програється лише звукова доріжка без зображення. Учні діляться на пари й кожна пара отримує *the gapped dialogue*. Водночас можна дати їм можливість проглянути сюжет ще кілька разів, але без звуку. Нарешті сюжет програється знову цілком зі звуком і зображенням, і порівнюється робота учнів з оригіналом. Причому робота оцінюється не за точним відтворенням оригіналу, а за тим, як їхня версія підходить до зорових відеообразів;

– **Video translation.** Для цього знадобиться художній відеофільм із субтитрами рідною мовою. З нього треба вибрати 2-хвилинний сюжет, що містить діалог (або розмову декількох осіб), де немає складної лексики. Учням пропонується перекласти субтитри англійською мовою. Їх завдання – не відтворити оригінал, а перекласти титри, як вони зможуть. Початок сюжету показують без звуку. Під час появи першого субтитру відео зупиняється та учням пропонується записати свої переклади. Краще уникати літературних перекладів, цікаво сформулювати природні еквіваленти, використовуючи знання англійської мови. Після закінчення роботи учням пропонується порівняти свої варіанти перекладів у групах по 2–3 людини, потім озвучити скоректований переклад. Потім весь клас обговорює переклад. На такій стадії треба уникати критикування учнів за граматичні помилки або за те, що їхній переклад відрізняється від оригіналу. Розглядати варіанти слід у світлі того, наскільки вони можливі в контексті.

На етапі **post / after-viewing**.

У старших класах під час перегляду художніх фільмів або уривків із них частіше використовується методичний прийом «роль свідка». Учні виконують ролі свідків, які спостерігають життєві ситуації та просто повідомляють про те, що вони бачили на екрані. Епізод або фільм демонструється один раз із початку й до кінця без перерви. Класу задаються декілька питань про те, що вони бачили: де відбувалася дія, скільки там було людей, що на них було вдягнуто, що сталося спочатку, що потім і так далі. Запитань, як правило, небагато, але вони мають бути орієнтовані на ключові моменти, які учням потрібно врахувати під час реконструкції епізоду. Діти отримують роздруковки з іменами, географічними назвами й ключовими словами або читають їх на дошці. Удома пропонується по пам'яті записати побачене у вигляді переказу.

Частину вправ, що рекомендуються вітчизняними й зарубіжними методистами для роботи над відеоматеріалом, можна класифікувати як суто комунікативні, наприклад:

– **What did they say?** Учням переглядають короткий сюжет без звуку (це може бути сцена в ресторані, в магазині, зустріч друзів, прихід у гості або будь-який інший матеріал залежно від рівня учнів) і вгадують, що говорять персонажі. Потім

складають діалог і програють його як озвучування відео. Потім переглядають сюжет зі звуком і порівнюють мовлення персонажів зі своїм варіантом. Вчитель дає необхідні коментарі;

– **What will you see?** Учні прослуховують звуковий супровід відеосюжету без зображення. Вчитель звертає їхню увагу на інтонації персонажів і звукові ефекти. Учні відповідають на запитання типу: “Where does the scene take place? How many characters will you see? What are they doing? How are they dressed?” etc.;

– **Who said it?** Учням видаються картки з рядками з діалогу й іменами персонажів. Перегляд проводиться без звуку. Після перегляду учні повинні сказати, які слова скоріше за все належать персонажам. Потім проводиться перегляд зі звуком, і учні перевіряють свої припущення;

– **Body Language.** Учням пропонується поспостерігати за жестами й мімікою будь-якого персонажа. Вони переглядають відео без звуку. Далі учні копіюють міміку й жести персонажа й намагаються дати їх інтерпретацію. Потім можна переглянути відео зі звуком і дати учням самим перевірити свої припущення. Після цього вчитель робить коментар і дає необхідні пояснення;

– **Biographies.** Учні переглядають відеосюжет зі звуком і потім вигадують біографії персонажів, оцінюючи їхній характер, соціальний статус, рівень освіченості, судячи з характеристик мовлення, поведінки й комунікативної культури;

– **Inner monologues.** Учням пропонується простежити за одним із персонажів із відеосюжету. Потім вони переглядають закінчений уривок із діалогом персонажів, після чого вигадують внутрішній монолог персонажа, ґрунтуючись на його реакціях, міміці, жестах;

– **What if?** Учні переглядають відеосюжет, після чого проводиться обговорення, яким міг би бути цей фільм, якби події відбувалися в нашій країні;

– **What happens next?** Під час перегляду зі звуком вчитель зупиняє відео в деяких місцях, а учні повинні передбачити, що відповідь персонаж або що станеться далі.

Ефективними під час роботи з відео є вправи на інформаційний пошук:

– **What's the product?** Під час перегляду відеосюжету про який-небудь виріб і загальновідомий предмет вчитель зупиняє відео безпосередньо після того, як персонажі обговорять або схарактеризують предмет. Учні повинні сказати, про що йшлося;

– **Five Ws and H.** Учням пропонується проглянути відеосюжет і записати основні дані в 6 колонок під заголовками *Who? What? Where? When? Why? How?* Особливо рекомендується проводити вправу під час роботи з документальними фільмами й програмами новин;

– **Info-Matching.** Перед переглядом документального фільму або новин учитель складає список фактів, імен і назв. Учні можуть працювати в парах і групах. Їхнє завдання – проглянути відеосюжет і записати максимум інформації. Після того, як вони запишуть всю інформацію, котру вони запам'ятали (включаючи імена й назви), їм видається список, складений учителем. Вони зіставляють дані. Кожен збіг може оцінюватися, наприклад, у 10 очок, а дані, яких немає в списку вчителя, – у 20 очок, якщо вони вірні;

– **What do you want to know about?** Перед переглядом тематичного відеосюжету або документального фільму учні складають список можливих питань за темою фільму. Потім вони переглядають відео й знаходять відповіді на ті питання, на які можливо;

– **What happened when?** Учні переглядають відеосюжет і потім складають речення або питання, що описують всі події або інформацію в хронологічному порядку;

– **Matching.** Учні повинні зіставити імена й назви, подані їм заздалегідь, із тим, що зробив персонаж, або що сказано про персонажа, або з тим, що сталося в названому місці.

Під час перегляду документальних фільмів і програм новин у групах, які не мають досвіду роботи з відео, рекомендується на перших декількох заняттях пропонувати учням список питань на інформаційний пошук. Такі питання можуть мати певну тематичну спрямованість. Існує цілий ряд вправ для роботи з окремим сегментом. Одним з основних аспектів роботи із сегментом є дешифрування тексту. В ідеалі в результаті такої роботи учні мають бути здатними самостійно записати уривок тексту зі звукового супроводу відеосюжету, а також уміти правильно інтерпретувати реакції, міміку й жести персонажів [3].

М.П. Склярєвська пропонує такі 10 вправ для роботи з відео на уроці англійської мови:

1. Про що кіно? Ще до перегляду можна повідомити учням назву фільму, з яким працюватимете. Можна також розповісти їм про те, в якому році знятий фільм, в якій країні, хто режисер і так далі й поставити учням питання: «Як ви думаєте, про що цей фільм?». Таке завдання підготує їх до роботи, «налаштує на хвилю» мови, що вивчається.

2. Озвучення. Таку техніку можна застосувати як на початку фільму, так і під час будь-якої з його частин. Треба заздалегідь вибрати епізод, що відповідає рівню підготовки учнів або пройденій темі. Виключити звук і дати учням завдання озвучити, що відбувається. Можна заздалегідь розподілити ролі, дати проглянути фрагмент один раз, – і через декілька хвилин підготовки група повинна здійснити дубляж фільму.

3. Передбачення. Таке завдання можна виконувати кілька разів упродовж фільму: зупинити

перегляд на «найцікавішому місці» й запитати учнів: «Що ж буде далі?».

4. Без картинки. Це прийом, зворотний «озвученню». Треба вибрати фрагмент фільму, який можна лише прослухати, наприклад, насичений діалог. Учні самі стануть акторами: вони придумують та інсценують дію фільму, ґрунтуючись на почуттю.

5. Назад у минуле. Після перегляду всього фільму або його частини можна запитати учнів, як вони уявляють собі минуле головних героїв, про яке не розказано у фільмі.

6. Опис персонажів. Можна попросити кожного з учнів вибрати одного персонажа й описати його з усіма подробицями: зовнішність, характер, звички, розклад дня тощо.

7. Відчуття! Чи говорять персонажі те, що думають, або брешуть? Які емоції ними керують? Що вони відчувають у той або інший момент фільму?

8. Стоп-кадр. Стоп-кадр — це робота з однією картинкою з фільму. Можна розбити учнів на пари й показати кадр лише одному з двох. Його завданням буде описати другому картинку, а той повинен допомагати, ставлячи навідні питання, і схематично замалювати кадр.

9. За мотивами... Після перегляду фільму група учнів повинна розіграти між собою одну з його сцен або придумати й інсценувати продовження фільму. Тут важливо розподілити ролі серед учнів так, щоб кожен міг проявити себе.

10. Мораль. Кожен фільм заснований на різних життєвих ситуаціях: соціальних конфліктах, проблемах людських взаємин або просто цікавих подіях. Можна вибрати найяскравіші теми для обговорення та поставити учням запитання для дискусії [9].

Щодо домашнього завдання, то воно також може бути організованим із залученням кіно. Ураховуючи те, що Internet і супутникове телебачення набули широкого розповсюдження в наші дні, більшість учнів має змогу дивитися іншомовні канали. Домашнім завданням може бути подивитися програму новин англійською або рідною мовою та підготувати news report, або після перегляду фільму написати film review, або продивитися відеокліп на улюблену англійськомовну пісню та підготувати розповідь про те, як зміст пісні відтворений у відеоролику. Усі такі завдання значно підвищать інтерес учнів до вивчення англійської мови й спонукатимуть їх до активної діяльності.

Висновки. Наведені вище техніки – це далеко не все, що можна запропонувати для роботи з відео. Кожен вчитель має використати свою уяву й творчий потенціал і створити свою методику роботи з відеофонограмами, зважаючи на тематику, зміст відеоматеріалу й рівень підготовки учнів, а також ураховуючи їхні побажання щодо організації їхньої діяльності на уроках.

Беручи до уваги вищезазначене, ми дійшли висновку, що використання відеоматеріалів у процесі навчання іноземної мови дає змогу значно підвищити ефективність навчальної діяльності вчителя, оскільки відеоматеріали являють собою зразки аутентичного мовленнєвого спілкування, створюють атмосферу реальної мовленнєвої комунікації, роблять процес засвоєння іншомовного матеріалу живішим, цікавішим, проблемним, переконливим, емоційним. Екранні засоби для сучасних учнів звичні й улюблені, і зустріч із ними на уроках англійської мови має приносити їм задоволення. Використання зазначеного методу допомагає вчителю розкрити свої творчі здібності, розширити номенклатуру ситуацій у межах теми, що вивчається, привносити щоразу щось нове, те, що викликає зацікавленість із боку учнів, дає їм імпульс для висловлювання та дозволяє здійснювати комунікативну спрямованість процесу навчання.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Барменкова О.И. Видеозанятия в системе обучения иностранной речи. *Иностранные языки в школе*. 1999. № 3. С. 20–25.
2. Барменкова О.И. Использование кинофрагментов на уроках английского языка. *Иностранные языки в школе*. 1987. № 5. С. 89–90.
3. Валетко С.А. Использование видео на уроке иностранного языка. *Открытый урок. Первое сентября* : веб-сайт. URL: <https://urok.1sept.ru/articles/214052> (дата звернення: 04.01.2022).
4. Гвоздева А.С. Использование видео на уроках английского языка : курсовая работа. Самара, 2004. 39 с. Ref.by : веб-сайт. URL: <http://www.ref.by/refs/29/29117/1.html> (дата звернення: 05.01.2022).
5. Гришкова Н.В. Возможности использования видеотехнических средств у обучении иноземных мов. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2004. № 17. С. 22–23.
6. Ильченко Е.И. Использование видеозаписи на уроках английского языка. *Первое сентября, Английский язык*. 2003. № 9. С. 36–38.
7. Кувшинова Е.Д. Использование видеоподдержки на уроках английского языка в 8–9 классах как средство повышения качества языковой подготовки учащихся. URL: <https://rudocs.exdat.com/docs/index-435912.html> (дата звернення: 08.01.2022).
8. Ляховицкий М.В. Обучение ИЯ с помощью телевидения. *Иностранные языки в школе*. 1960. № 6. С. 11–15.
9. Складаревская М.П. 10 способов работы с фильмом на уроке иностранного языка. *Педпортал* : веб-сайт. URL: <https://pedportal.net/starshieklassy/inostrannye-yazyki/10-sposobov-raboty-s-filmom-na-uroke-inostrannogo-yazyka-348739> (дата звернення: 09.01.2022).